

Sylvia Drent: 'Begaafde leerlingen horen er gewoon bij in het onderwijs.'

Gewoon hoogbegaafd

Sylvia Drent is een voorvechter voor goed onderwijs aan begaafde en hoogbegaafde kinderen. Ze is co-auteur en een van de drijvende krachten achter het Digitaal handelingsprotocol begaafdheid (DHH). Drent verschuilt zich niet, maar treedt ook niet graag op de voorgrond. Liever versterkt ze het fundament op de basisschool. Wie is Sylvia Drent? Talent legde haar negen stellingen voor.

TEKST EN FOTO: FRANK STIENISSEN
ILLUSTRATIE: SHUTTERSTOCK

Stand van zaken

Het Nederlandse onderwijs aan hoogbegaafden heeft nog een lange weg te gaan. Vooral het middelbare onderwijs blijft achter de feiten aanlopen. Om over het hoger en wetenschappelijk onderwijs maar niet te spreken.

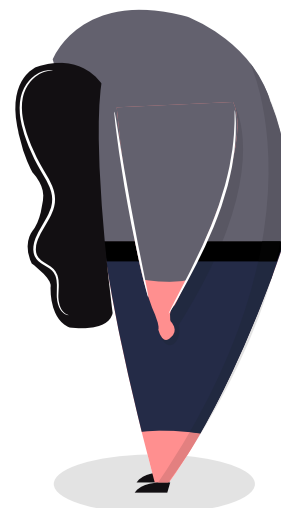
'Ik praat liever over onderwijs aan begaafden, want anders wordt die groep wel heel klein. Basisscholen doen echt hun best en maken grote vorderingen. Op het VO zie je volgens mij minder beweging en vernieuwing, maar dat is niet echt waar ik me mee bezig houd. Bijkomend probleem op de middelbare

school is – ook op het vwo – dat bij heel veel vakken wel heel veel wordt opgelegd. De vrijheid om zelf iets te bedenken en te leren is minimaal.'

Voorgebakken

Het basisonderwijs maakt graag gebruik van sterk voorgestructureerde onderwijsmethoden. Daar zijn (hoog)begaafde kinderen, pubers en jongvolwassenen niet bij gebaat, is een veelgehoorde mening. Bovendien ontbreekt bij veel methodemakers de kennis om goed in te spelen op de specifieke behoeften van deze kinderen.

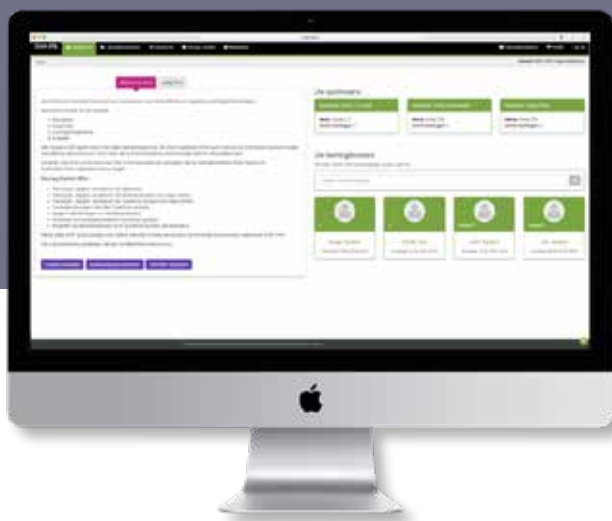
'Methodemakers spelen hier niet op in, omdat die doelgroep niet interessant is voor hen. De groep hoogbegaafden is gewoon te

Sylvia Drent en het Digitaal handelingsprotocol begaafdheid

Na haar middelbare school studeerde Sylvia Drent verpleegkunde. Omdat de banen niet voor het oprapen lagen, besloot ze psychologie te gaan studeren. Drent daarover: 'Professor Mönks was toen weliswaar hoofd van de vakgroep, maar met hoogbegaafdheid was ik nog helemaal niet bezig. Pas toen mijn kinderen naar school gingen en bleek dat ze best wel slim waren, is mijn belangstelling voor begaafdheid gegroeid. De directeur van de basisschool gaf mij het laatste zetje en moedigde me aan om er mijn werk van te maken. Het allereerste boek dat ik heb geschreven *Hoogbegaafde kinderen kunnen meer* is min of meer spontaan ontstaan. Ik had voor mezelf opgeschreven hoe mijn oudste zoon zou moeten werken. Het was Jan Philipsen van uitgeverij Ajodakt die tegen me zei: 'Leuk, stuur eens op, ik wil dat wel uitgeven.' Maar het was nog geen boek, het waren slechts 80 bladzijden. Daar heb ik een boek van gemaakt. Later leerde ik via Talent Eleonoor van Gerven kennen. Dat klikte heel goed. Aan de keukentafel hebben we toen de contouren getekend van een instrument dat leerkrachten op weg moet helpen met de eerste stappen in de begeleiding van begaafde leerlingen. Dan kunnen ze altijd nog om hulp vragen als het te moeilijk wordt, was ons idee. Daaruit is het Digitaal handelingsprotocol begaafdheid voortgekomen.'

klein. Al zie je wel een verandering door de jaren heen. Diverse methoden geven meer aandacht aan leerlingen die meer aankunnen. Er is nu een tendens om de methode vaarwel te zeggen, maar daar ben ik eigenlijk helemaal niet zo enthousiast over. Ik vind dat je methodes gewoon moet gebruiken. Methodemakers hebben er verstand van. Je moet alleen wel kritisch naar kijken hoe je methodes gebruikt. Een goede leerkracht verstaat de kunst om binnen de methode zelf leerroutes uit te stippelen. Soms moeten slimme kinderen dan iets doen wat ze al kunnen, maar dat vind ik helemaal niet zo erg.

Er is ook een tendens dat je kinderen eerst vooraf moet toetsen, zodat je iedereen een eigen leer-route kunt geven. Ook daar ben ik niet superenthousiast over. Het heeft weinig kans van slagen. Ons onderwijs is daar niet op ingericht. Dan krijg je zoveel niveaus in de klas. Ik denk dat je de methode in grote lijnen kunt volgen. Met de kinderen die meer aankunnen, ga je compacten en verrijken. Een goede leerkracht lukt dat.

Docenten moeten veel meer experimenteren. Ik ben bijvoorbeeld heel enthousiast over de 21ste century skills. Hiermee kun je hoogbegaafden heel goed, uitdagend onderwijs bieden. Het zijn niet de methodes maar de vakgebieden waar we zo aan vastzitten. We moeten breder kijken, meer verbanden leggen, de kinderen meer laten ontdekken. D'r is zoveel meer tussen hemel en aarde dan alleen de wereld in de klas. Je moet kinderen nieuwsgierig maken naar de dingen. Dat doen we veel te weinig. Natuurlijk moet je leren lezen en rekenen, maar we kunnen het onderwijs veel beter op de leerbehoeftes van de kinderen afstemmen. Dat gaat niet vanzelf. Leerkrachten moeten hierin geholpen worden. Je kunt niet van de ene op de andere dag leerdoelen stellen en daarbij leeractiviteiten ontwikkelen. Zeker niet als je dat nog nooit gedaan hebt. Besef overigens dat ook niet alle slimme kinderen deze vernieuwende vorm van

onderwijs aankunnen. Sommige kinderen hebben gewoon veel structuur en ondersteuning nodig bij het aanleren van deze vaardigheden.'

Passend Onderwijs

Diverse recente internationale onderzoeken laten zien dat ons onderwijs veel te weinig aandacht heeft voor slimme leerlingen en dat hun prestaties dientengevolge ook achterblijven. De overheid laat flinke steken vallen.

'Andere landen experimenteren wellicht meer met onderwijs aan deze groep leerlingen. Wij zijn erg conservatief. Nieuwe ideeën, zoals die 21st century skills, worden wel gelanceerd, maar niet echt ondersteund door de overheid. De overheid vindt dat we iets met getalenteerde leerlingen moeten doen, maar er wordt absoluut geen opvolging aan gegeven. In de officiële stukken over Passend Onderwijs vind je geen enkele paragraaf over begaafde of hoogbegaafde leerlingen. Soms wordt het thema wel opgerakeld, maar dat is dan alleen voor de Bühne.'

Onderpresteren

Het onderwijs moet volledig op de schop. Heel slimme leerlingen lopen soms jaren voor op de basis-

school en op de middelbare school vervelen ze zich rot.

Onderpresteren is eerder regel dan uitzondering.

'De laatste twintig jaar is er veel bereikt. Op de meeste scholen wordt er echt wel iets aan gedaan. Maar het zou veel gestructureerder en dus beter kunnen. Daardoor zouden de inspanningen veel meer effect hebben. Op de basisschool presteren misschien wel alle hoofdbegaafde leerlingen onder. Per definitie! Maar is dat zo erg? Het blijft basisonderwijs. In principe is het op een reguliere school heel moei-

lijk om een hoogbegaafd kind constant geboeid te houden. Je kunt het best heel aardig doen, maar helemaal perfect zal het nooit matchen. Als een

heel slim kind niet altijd wordt uitgedaagd, hoeft dat niet tot grote drama's te leiden. Een hoogbegaafd kind loopt pas echt vast als het niet leert leren, als het zichzelf niet weet uit te dagen, pas dan kan het zijn ei niet kwijt, met alle negatieve gevolgen van dien. Dus uitdagen hoeft niet continu, dat is bij andere leerlingen ook niet zo.'

Signaleren

We hebben teveel oog voor de strikte criteria die aan hoofdbegaafdheid worden toegekend. Als uit een test een IQ van 129 rolt, dan praten we niet over hoogbegaafd en wordt een speciale behandeling en benadering vaak niet nodig geacht.

'Ik kom niet zoveel kinderen tegen die getest zijn. Het is leuk als er getest is, maar het zegt niet zoveel. Daarom hebben we het Digitaal handelingsprotocol begaafdheid (DHH) ontwikkeld. Dat protocol brengt onder andere de leereigenschappen van het kind in kaart. Dat is echt veel belangrijker dan het IQ-cijfer. Hoe leert het kind? Kan het grote leeren denkstappen maken? Laat het de eigenschappen zien die bij een hoog IQ horen? Die leereigenschappen zijn voor mij essentieel. Die moet je eerst in een kind ontdekken. Het DHH helpt je daarbij. Een kind met een hoog IQ moet je uitdagen, je moet op zoek gaan naar de juiste uitdaging. Soms kun volstaan met een moeilijkere opgave, andere kinderen hebben een totaal andere aanpak nodig.'

Poldermentaliteit

Onze poldermentaliteit staat een gezonde ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen en jonge mensen in de weg. Passies en bijzondere talenten worden niet bijzonder gewaardeerd en gestimuleerd. Daardoor ontstaat een grote groep weinig onderscheidende mensen die bovendien onvoldoende intrinsiek gemotiveerd is.

'Het heeft wetenschappelijk niet allemaal te kloppen. Dat boeit me niet. Het gaat erom dat een kind zich gaat verwonderen over de wereld om zich heen. Dat het bij alles vragen gaat stellen. Hiermee kun je niet vroeg genoeg beginnen.'

'Het is de taak van de leerkracht om begaafdheid op tijd te signaleren en er goed op in te spelen.'

'Absoluut waar. Ik vind sowieso dat we veel te veel dingen in gemiddelden stoppen. Iemand die erboven uitsteekt is al snel een opschepper of de prestaties worden gebagatelliseerd. Hij is niet overal goed in, hoor! Ik kom ouders tegen die op een verjaardagsfeest niet durven te vertellen dat

hun kind hoogbegaafd is. Dat is niet goed. Ook deze kinderen moet je koesteren en al op jonge leeftijd uitdagen. Zeg tegen ze: 'Wat voor een vragen heb je hier nou bij? Ga dat eens uitzoeken, want dat is leuk.' Dat doen we veel te weinig en vaak veel te laat. Als het thema Herfst voorbij komt, vraag dan aan een slimme kleuter:

'Waarom verliest een boom z'n bladeren?' Dat is best een ingewikkelde vraag. Juffen zeggen dan vaak: 'Maar dat kun je toch niet aan een kleuter vragen.' En dan zeg ik: 'Waarom niet? Hij of zij komt wel met een antwoord.' Het hoeft wetenschappelijk niet allemaal te kloppen. Dat boeit me niet. Het gaat erom dat een kind zich gaat verwonderen over de wereld om zich heen. Dat het bij alles vragen gaat stellen. Hiermee kun je niet vroeg genoeg beginnen.'

Meiden

Vooral meiden hebben de neiging om heel snel het niveau en de mores van de omgeving aan te nemen. Hoogbegaafdheid wordt vaak te laat gesignaleerd.

'Ja, het zijn vaak meisjes die niet opgemerkt worden. Ik test 85 procent jongens en 15 procent meisjes. Dat kan natuurlijk niet, het moet fifty-fifty zijn. Waarom? Meisjes verstoren het klassenproces veel minder vaak of minder heftig. Je moet die meiden bijna stimuleren om lastig te worden, want zo kom je in beeld. Als jongens zich gaan vervelen, gaan ze blijkbaar eerder storend gedrag vertonen. Ik vraag leerkrachten dikwijls: 'Wat als een hoogbegaafd kind het helemaal niet vervelend lijkt te vinden om met de klas mee te doen? Wat doen jij dan?' Hinderlijk gedrag mag natuurlijk niet de bepalende factor zijn om in actie te komen. Het de taak van de leerkracht om begaafdheid op tijd te signaleren en er goed op in te spelen.'

Individueel onderwijs

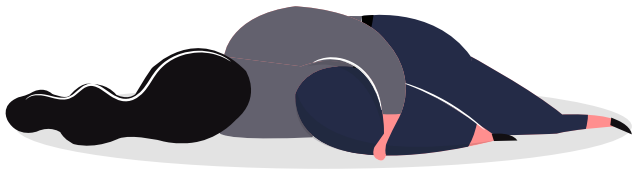
De groep hoogbegaafde kinderen is heel divers. Niet alleen het verschil in IQ kan heel groot zijn, ook de interesses en kwaliteiten verschillen sterk. Om nog maar niet te spreken van de sociaal-emotionele eigenschappen. Ook hoogbegaafde kinderen verdienen een individuele aanpak.

'Je kunt niet zeggen dat zij het meer verdienen dan andere kinderen. Het kan misschien wel, maar dan moet je het onderwijs totaal anders inrichten met kleinere klassen en meer ondersteuners. Dat zie ik voorlopig niet gebeuren. Hoogbegaafde kinderen hebben overigens de kwaliteiten om met relatief weinig instructie veel zelf te doen. Niet alles hoeft nieuw te zijn. Elk kind mag zich op de basisschool ook wel eens vervelen of iets horen wat het al weet. Ik ben overigens geen voorstander van thuisonderwijs. Voor geen enkel kind. Kinderen moeten tussen andere kinderen opgroeien. Ik weet niet welk nadeel groter is: je af en toe vervelen of de sociale component missen. Hoewel ik zeker geen expert op dat gebied ben. Mijn expertise ligt op de scholen. Ik probeer deze kinderen juist niet uit te laten vallen door heel goed te kijken wat ze nodig hebben.'

Lang leve het mbo!

Hap snap

Links en rechts ontstaan er allerlei goedbedoelde initiatieven om hoogbegaafde kinderen extra aandacht te geven. Vaak ontbreekt de kennis en ervaring om deze kinderen goed te begeleiden. Zelden is er sprake van een 'doorlopende leerlijn'. Het blijft allemaal hap-snap. 'Het blijft voor basisscholen best lastig om er structureel mee bezig te zijn. Zeker voor kleinere scholen. Het integreren van deze groep kinderen blijft sowieso moeilijk, maar dat is eigenlijk wel wat ik wil. Als ze eenmaal gesignaleerd en gediagnosticeerd zijn, als ze dus bekend zijn, dan moet je kijken wat je ze in de klas kunt bieden, want daarin brengen ze de meeste tijd door.

Kinderen uit de klas te halen is zeker niet mijn eerste optie. Het is hartstikke leuk als een kind zich één keer per week helemaal kan opladen in de plusklas, maar dit kind mag zich de rest van de week niet vervelen in de reguliere klas. Het Digitaal handelingsprotocol begaafdheid (DHH) helpt scholen hiermee een heel eind op weg. Het werkt heel goed in het opsporen van deze groep kinderen. Het laat leerkrachten anders naar deze kinderen kijken. Het is een veelomvattend, stevig instrument, waarmee je moet leren werken. Ik vind het jammer dat veel scholen slechts een klein deel benutten. Er zijn scholen die bijvoorbeeld niet weten dat er een module leerlingbegeleiding in zit en heel veel compact- en verrijkingssuggesties. Het is een heel praktisch instrument. Maar goed, nog belangrijker is wellicht de algemene mindset op scholen en van de overheid: hoogbegaafdheid moet de normaalste zaak van de wereld worden. Helaas is dat het nog steeds niet geval.'

Ik ben fan van het middelbaar beroepsonderwijs. Voor sommige hoogbegaafde jongeren kan het namelijk de redding zijn.

Vroeger dacht ik daar anders over. Diep van binnen zag ik het als falen wanneer een hoogbegaafd kind het niet redde op minimaal de havo. Ik betrapte mezelf erop dat ik het soms had over 'afstromen' en 'onder zijn niveau'.

Langzamerhand ben ik hier genuanceerder over gaan denken. Ik kom namelijk te vaak jongeren tegen die volledig zijn vastgelopen op het voortgezet onderwijs, terwijl de toekomst er ooit zo rooskleurig uitzag. Veel van hen doorliepen de basisschool zonder veel problemen en sloegen als kind vaak zelfs een klas over. Meestal begonnen de problemen op de middelbare school. Sommigen konden het niet, sommigen wilden het niet, sommigen deden het niet. Ondanks een passend onderwijsaanbod, ondanks goede begeleiding en ondanks liefdevolle ondersteuning van ouders en docenten.

Er zijn kinderen die gewoonweg niet passen in ons middelbare schoolstelsel. Jongeren die hun eigen pad willen en moeten volgen. Hoe mooi is het wanneer je dit pad kunt lopen via je interesse of passie? Vooral creatieve geesten kunnen op het MBO hun hart ophalen binnen opleidingen op het gebied van bijvoorbeeld muziek, grafische vormgeving, film, sport of game development.

En ja, de lesstof zal cognitief waarschijnlijk niet heel uitdagend zijn en het merendeel van je klasgenoten zal een andere route hebben gevolgd. Maar misschien ontmoet je wel mensen die net zo bevlogen zijn als jij. En misschien lukt het je om weer in beweging te komen en te ervaren dat hard werken, doorzetten en jezelf uitdagen niet zo lastig blijkt te zijn wanneer je iets doet vanuit je passie.

Dus ouders en docenten, durf gebaande paden los te laten. Een middelbareschooldiploma is niet heilig. En hoogbegaafde jongeren die hun passie vinden, die komen er wel.

Floor Raeijmaekers

Floor Raeijmaekers is Specialist in Gifted Education (ECHA) en eigenaar van Het TalentLab. Ze geeft trainingen over hoogbegaafdheid en mindset en ze coacht hoogbegaafde kinderen. Floor is de bedenker van Fixie & Growie en samen met haar dochter schreef ze het boek 'Hartstikke Hoogbegaafd!'.